

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ЧЕКИТА ВІОЛАНТА ГЕННАДІЇВНА

УДК 347.961.46

ВЧИНЕННЯ КОНСУЛОМ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З СІМЕЙНИМИ ВІДНОСИНАМИ

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ФУРСА Світлана Ярославівна,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка,
завідувач кафедри нотаріального
та виконавчого процесу і адвокатури

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КІЗЛОВА Олена Сергіївна,
Міжнародний гуманітарний університет,
завідувач кафедри цивільного та
господарського права і процесу;

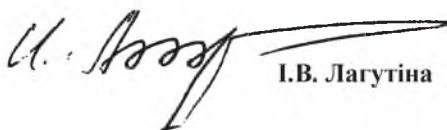
кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
ТОКАРЧУК Людмила Михайлівна,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін,
заступник декана економіко-правового факультету
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова

Захист відбудеться « ____ » _____ 2018 року о _____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» (65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий « ____ » _____ 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Новітній етап розвитку українського суспільства, що ґрунтується на Конституції України, пов'язаний з адаптацією національної правової системи до міжнародно-правових стандартів. Посилення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі не могло не відобразитися й на діяльності консульської служби. Як свідчить практика, усе більшої ваги набирає така функція консулів, як учинення нотаріальних дій, оскільки громадяни України, які проживають за кордоном, можуть стати суб'єктами будь-яких, у тому числі й сімейних, правовідносин, що спонукає державу забезпечити охорону та захист їхніх прав за кордоном, надати громадянам більше можливостей для реалізації прав та захисту інтересів на державному рівні.

Однак, не зважаючи на належний рівень міжнародно-правового регулювання вчинення консулами нотаріальних дій, на практиці виникають істотні проблеми, що пов'язані, у першу чергу, з недосконалим національно-правовим регулюванням процедури вчинення нотаріальних дій консулами. Окремої уваги й відповідної правової регламентації потребують питання взаємодії консулів із нотаріусами України, іноземними нотаріусами у випадках учинення нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними правовідносинами. Не менш важливого значення набувають порядок та процедура вчинення консулом нотаріальних дій, пов'язаних із сімейними відносинами. Особливе значення цієї процедури полягає в тому, що сімейний правочин набуває офіційного статусу, оскільки пов'язується з нотаріальною процесуальною формою й після нотаріального посвідчення підпадає під державну охорону. Крім того, попит на окремі види сімейних правочинів (зокрема, шлюбний договір, аліментні договори, договори про поділ майна подружжя, заповіт подружжя) у нотаріальній практиці консулів незначний, законодавство України в цій частині не завжди однозначно і послідовно регламентує процедуру нотаріального посвідчення консулом зазначених сімейних правочинів, а у правозастосовній практиці виникає чимало складних питань. У зв'язку з чим і нові неврегульовані, і нерозв'язані процедурні питання нотаріального посвідчення консулом зазначених вище видів сімейних правочинів, а також й ті питання, що є традиційними для правозастосування, потребують вирішення. Виконання таких завдань можливе лише за умови їх всебічного та ґрунтовного дослідження на доктринальному рівні, оскільки наукові доробки мають бути втілені у законодавство, яке регламентує діяльність консула щодо вчинення нотаріальних дій, а відповідно, й у правозастосовну практику.

Проблематиці правової регламентації вчинення консулом нотаріальних дій присвячені наукові праці О.О. Гріненко, Н.Ю. Гуть, Н.П. Кравченко, О.М. Криштопи, С.Я. Фурси, Є.С. Фурси. Питання, пов'язані з нотаріальним посвідченням окремих видів сімейних правочинів, у своїх наукових працях досліджували М.В. Антокольська, В.І. Борисова, Ю.О. Заїка, І.В. Жилінкова,

О.С. Кізлова, О.М. Нікітюк, О.В. Розгон, З.В. Ромовська, Л.В. Скок, В.І. Труба, Л.М. Токарчук, Є.Є. Фурса, Є.І. Фурса, С.Я. Фурса, Г.П. Циверенко та ін.

Зважаючи на відносно невелику кількість наукових досліджень з питань компетенції та процедури вчинення нотаріальних дій консулами, можна вважати, що консульська діяльність у цьому аспекті є малодослідженою. Процедурні питання нотаріального посвідчення консулом таких видів сімейних правочинів, як шлюбний договір, договір про поділ майна подружжя, аліментний договір та заповіт подружжя фактично не досліджувалися вченими, нині відсутні комплексні спеціальні наукові дослідження, які б базувалися безпосередньо на аналізі консульської практики з учинення нотаріальних дій щодо посвідчення сімейних правочинів та стосувалися процедури даного провадження, яка потребує удосконалення. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження й пошуку ефективних правових інструментів регулювання процедури вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках наукової теми «Доктрина права в правовій системі України: теоретичний і практичний аспекти» (№ 11БФ042-01), яка досліджувалася на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка з 1 січня 2011 року по 31 грудня 2015 року, і наукової теми «Теорія та практика адаптації України до законодавства ЄС» (№16БФ042-01), яка досліджується на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка з 1 січня 2016 року по 31 грудня 2020 року.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розкриття особливостей процедури вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами, та внесення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання: визначити особливості міжнародно-правового та національного регулювання сімейних правочинів;

розглянути міжнародні конвенції та договори, що регламентують повноваження консула з учинення нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами;

визначити поняття та правову природу нотаріальної функції консула з посвідчення сімейних правочинів та її регламентацію у національному законодавстві;

здійснити класифікацію нотаріальних проваджень, що виникають із сімейних відносин;

визначити поняття та зміст процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень, що пов'язані з сімейними відносинами;

з'ясувати особливості процедури нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору;

охарактеризувати особливості процедури нотаріального посвідчення консулом аліментних договорів;

розглянути особливості процедури нотаріального посвідчення консулом договорів про поділ майна подружжя;

з'ясувати особливості процедури нотаріального посвідчення консулом заповіту подружжя;

сформулювати науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення теорії нотаріального процесу, законодавства, що регламентує діяльність консула з учинення нотаріальних дій щодо посвідчення сімейних правочинів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з учиненням консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами.

Предметом дослідження є вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами.

Методи дослідження. У дисертаційному дослідженні використані функціональний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, структурний методи дослідження і метод системного аналізу. Функціональний метод використовувався для більш глибокого дослідження поняття та правової природи нотаріальної функції консула з посвідчення сімейних правочинів, її регламентації у національному законодавстві, а також класифікації нотаріальних проваджень, що виникають з сімейних відносин (підрозділи 1.3, 1.4, 2.1). Порівняльно-правовий і формально-юридичний методи використовувалися для аналізу міжнародно-правового та національного регулювання повноважень консула з учинення нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами (підрозділи 1.1, 2.1), дослідження розвитку консульської діяльності, узагальнення практики укладення міжнародних договорів, формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавства України в цій сфері (підрозділи 1.2, 2.1). За допомогою методу системного аналізу була досліджена практика процедури вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами, та вироблені пропозиції щодо вдосконалення положень актів чинного законодавства України (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5).

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній науці нотаріального процесу спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем процедури вчинення консулом нотаріальних дій, пов'язаних із сімейними відносинами.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

запропоновано визначити нотаріальну функцію консула як елемент державної функції із забезпечення прав фізичних та юридичних осіб України, які перебувають на території іноземної країни або інтереси яких стосуються об'єктів в іноземній країні, правовою допомогою, яка включає й нотаріальні послуги для гарантованої реалізації ними своїх прав та виконання покладених на них обов'язків;

запропоновано, з метою усунення термінологічних недоліків чинного законодавства України, під діяльністю консулів при вчиненні нотаріальних дій у сфері сімейних відносин розуміти фіксацію в договорах та інших нотаріальних актах вільних і свідомих волевиявлень членів сім'ї, які відповідають їх внутрішній волі та спрямовані на виникнення, зміну або припинення особистих немайнових та/або майнових прав та обов'язків у сімейній сфері. Під сімейним правочином запропоновано розуміти дії фізичних осіб, пов'язаних сімейно-правовим статусом (подружжя, батьків та дітей, інших членів сім'ї та родичів тощо), які крім перерахованих обставин включають користування правами і виконання обов'язків, самозахист сімейних прав, звернення до суду тощо;

обгрунтовано доцільність запровадження до наукового обігу термінів:

– «сімейна правочиноздатність» як одного із спеціальних елементів дієздатності фізичних осіб у сімейній сфері, до складу якої входить здатність особи діяти певним чином у сімейних відносинах, укладати шлюб та договори, деліктоздатність – здатність нести майнову відповідальність за наслідками вчинених дій, які стосуються сімейних правочинів;

– «сімейна договороздатність» як здатність фізичної особи-суб'єкта сімейних правовідносин самостійно або на певних умовах укладати договори, а також нести відповідальність за їх невиконання чи неналежне виконання;

доведено необхідність створення державної програми з узагальнення і аналізу проблемних питань, що пов'язані з сімейними відносинами з іноземним елементом. Для конкретизації таких відносин у договорах та визначення допустимих умов шлюбного договору має бути розкрито поняття «моральні засади українського суспільства», а також досліджена судова практика в іноземних країнах, де права громадян України представляли або забезпечували представництво їх інтересів консули;

сформульовано поняття «нотаріальне провадження, що здійснюється консулом» як сукупність послідовно вчинюваних консулом нотаріальних процесуальних дій з метою надання певним фактам юридичної вірогідності та належного їх оформлення. Щодо діяльності консула з учинення нотаріальних дій, то акцент слід зробити на її специфічних рисах, які зводяться до того, що при роз'ясненні консулами особам їх прав і обов'язків, попередженні про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду, мають надаватися роз'яснення щодо застосування нотаріальних актів як на території України, так і, в певних випадках, на території іноземної країни та/або співдружності європейських країн;

запропоновано під «процедурою вчинення консулом нотаріальних проваджень» розуміти: 1) сукупність засобів і методів учинення консулом нотаріальних дій, які мають узгоджуватися з його повноваженнями в певній країні перебування та відповідати положенням законодавства України, іноземної країни та умовам міжнародних договорів; 2) офіційно встановлений порядок реалізації закріплених у законодавстві України правил і норм учинення консулом нотаріальних дій; 3) діяльність консула щодо вчинення

нотаріальних дій, результатом яких має стати захист і охорона прав та інтересів фізичних та юридичних осіб України за кордоном, які звертаються до консула за вчиненням нотаріальних дій;

запропоновано нотаріальні провадження, пов'язані з сімейними відносинами, розділити на чотири групи: 1) посвідчення консулами правочинів, пов'язаних із сімейними відносинами; 2) засвідчення консулами справжності підпису на актах, які стосуються сімейних відносин; 3) нотаріальні провадження надання консулами документам, які стосуються сімейних відносин, виконавчої сили; 4) охоронні нотаріальні дії, пов'язані з сімейними відносинами, вчинювані консулом;

встановлено, що невизначеними, з правової точки зору, є процедурні питання посвідчення консулом аліментних договорів, у яких однією зі сторін є іноземець. При посвідченні аліментного договору консулом, крім норм національного законодавства, мають враховуватися і норми іноземного права держави перебування щодо змісту такого правочину. Нормативно встановлена процедура нотаріального посвідчення консулом аліментного договору потребує більшої визначеності. Встановлені Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України спеціальні правила охоплюють лише незначне коло питань, пов'язаних із посвідченням аліментних договорів, та у більшості випадків не враховують їх особливості. Водночас особливості нотаріального посвідчення консулом договору про сплату аліментів на дитину мали б одержати належне відображення в процедурних аспектах діяльності консула, зокрема, щодо з'ясування відповідності змісту та умов такого договору нормам матеріального права України та іноземної країни;

вдосконалено:

визначення поняття шлюбного договору, під яким запропоновано розуміти укладений у встановленому законом порядку і нотаріально посвідчений цивільний (сімейний) правочин, що базується на домовленості осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя щодо врегулювання майнових прав та обов'язків подружжя під час шлюбу чи на випадок його розірвання;

положення актів чинного законодавства України, що регламентують процедуру вчинення консулом нотаріальних дій, які пов'язані з сімейними відносинами, зокрема, Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), Закону України «Про нотаріат України», Указу Президента України «Про Консульський статут України», Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27 грудня 2004 року № 142/5/310, та ін.;

дістали подальшого розвитку:

наукова концепція О.О. Гріненко щодо поділу консульських договорів на два види: з країнами, у яких існує нотаріат, тоді конкретизація договору має здійснюватися відповідно до положень законодавства про нотаріат обох

країн; з країнами, у яких нотаріат не передбачений або не розвинений і не регламентується законодавством, тоді відповідні нотаріальні функції консула мають бути чітко узгоджені між державами у договорах; класифікація нотаріальних актів за територією їх дії. Основні нотаріальні акти, посвідчені консулом, можуть бути класифіковані за територіальною ознакою: які діють в Україні; на території певної зарубіжної країни; за кордоном без обмеження території дії певною країною; на території України та за кордоном;

наукова позиція Є.С. Фурси про процедуру нотаріального посвідчення консулом договорів. Обгрунтовано доцільність нотаріального посвідчення консулом договорів, у тому числі й про поділ майна подружжя, за місцезнаходженням (місцем реєстрації) цього майна або за місцезнаходженням (місцем реєстрації) однієї зі сторін відповідного правочину, посвідчення консулом попереднього договору, а основного договору – на території України;

наукова концепція С.Я. Фурси, О.М. Нікітюк щодо застосування нотаріального посвідчення змішаного (складеного) шлюбного договору та запровадження індивідуалізації проєктів шлюбних договорів залежно від потреб сторін договору та остаточного результату, який вони мають отримати з урахуванням норм статті 6 ЦК України, яка регламентує свободу договору;

наукова думка про те, що шлюбний договір є правочином, який тісно пов'язаний з особою, яка його укладає, і являє собою юридичний документ, підписаний лише нареченими або подружжям та не може бути укладений через представника.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у:

науково-дослідній сфері – для подальших досліджень у сфері теорії і практики процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень, що пов'язані з сімейними відносинами;

правотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства щодо процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень, а також процедури нотаріального посвідчення консулом окремих видів сімейних правочинів;

правозастосовній діяльності – з метою покращення практичного застосування організаційних та правових заходів щодо процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Нотаріат України», «Нотаріальний процес», «Консульське право», підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін.

Апробація матеріалів дисертації. Положення дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри нотаріального та виконавчого права і адвокатури юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, на науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив глобалізації на соціально-економічний розвиток» (м. Чернівці, 15-16 грудня 2016 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Львів, 16-17 червня 2017 року); Міжнародній

науково-практичній конференції «Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності» (м. Харків, 18-19 травня 2018 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний вимір держави і права» (м. Львів, 18-19 травня 2018 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Запоріжжя, 25-26 травня 2018 року).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження відображені у 10 наукових працях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, та 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (230 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок, з яких основний зміст – 192 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкриваються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, зазначається про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами» присвячено дослідженню теоретичних підходів та особливостей міжнародно-правового та національного регулювання нотаріальної діяльності консула.

У **підрозділі 1.1. «Міжнародно-правове та національне регулювання сімейних правовичинів»** з'ясовано погляди науковців щодо нотаріальних аспектів міжнародного і національного права, проаналізовано джерела міжнародно-правового регулювання нотаріальної діяльності консула. Зокрема, встановлено, що порядок учинення нотаріальних дій консулом визначається законодавством України про нотаріат, а також положеннями Віденської конвенції, дво- та багатосторонніми міжнародними договорами, Консульським статутом, Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах та іншими нормативно-правовими актами України. Вчинення консулом нотаріальних дій здійснюється із застосуванням норм як матеріального, так і процесуального права, згідно з якими такі дії можуть бути вчинені. Доведено, що Віденські Конвенції про право міжнародних договорів 1961 та про консульські зносини 1963 рр. мають важливе значення для вирішення сучасних проблем консульських зносин і покликані не лише окреслити основні тенденції еволюції міжнародних договорів щодо забезпечення основних функцій консульських установ, а й відігравати провідну роль у розвитку правових засад учинення нотаріальних дій консулом у умовах глобалізації й трансформацій. Віденські

конвенції перетворилися на універсальний міжнародно-правовий акт, який є основою права міжнародних договорів про дипломатичні та консульські зносини, зумовили тенденції до зближення, гармонізації та уніфікації норм міжнародного права і національних законодавств.

У *підрозділі 1.2. «Міжнародні конвенції та договори, що регламентують повноваження консула з учинення нотаріальних дій, які пов'язані з сімейними відносинами»* встановлено, що у Віденській конвенції про консульські зносини не йдеться про конкретні нотаріальні дії, тому це питання обов'язково має узгоджуватися при укладенні двосторонніх консульських конвенцій між країнами. Однак слід відзначити, що у деяких міжнародних договорах жодного посилання на вчинення консулами нотаріальних проваджень не існує. Зокрема, у Консульській конвенції між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Сполученим Королівством Великобританії і Північної Ірландії вчинення консулами нотаріальних дій не згадується, незважаючи на те, що Віденська конвенція прямо передбачає вчинення таких дій.

Аргументовано, що з урахуванням положень Віденської конвенції про консульські зносини необхідно приділяти більше уваги у міжнародних договорах саме функціям консулів щодо вчинення нотаріальних проваджень. У зв'язку з чим, дістала подальшого розвитку наукова позиція О.О. Гріненко та Є.Є. Фурси щодо поділу консульських договорів на два види: з країнами, у яких існує нотаріат, тоді процедура вчинення консулом нотаріальних дій має здійснюватися відповідно до положень законодавства про нотаріат обох країн; з країнами, у яких нотаріат не передбачений або не розвинений і не регламентується законодавством, тоді відповідні нотаріальні функції консула мають бути чітко узгоджені між державами у договорах. Доведено, що з метою подальшого вдосконалення чинного законодавства України необхідно врахувати специфіку вчинення нотаріальних проваджень консульськими установами держав-членів ЄС, що призводить до різної практики з огляду на наднаціональну специфіку європейського права.

Встановлено, що з огляду на розвиток нотаріату, з країнами, в яких існує нотаріат, процедура вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами, має здійснюватися відповідно до положень законодавства про нотаріат обох країн, а з країнами, у яких нотаріат не передбачений або не розвинений і не регламентується законодавством, відповідні нотаріальні провадження мають бути чітко узгоджені у договорах між державами.

У *підрозділі 1.3. «Поняття та правова природа нотаріальної функції консула з посвідчення сімейних правочинів та її регламентація у національному законодавстві»* запропоновано під сімейним правочином розуміти дії фізичних осіб, пов'язаних сімейно-правовим статусом (подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами тощо), спрямовані на виникнення, зміну або припинення особистих немайнових та/або майнових прав та обов'язків у сімейній сфері. Обґрунтовано доцільність

запровадження до наукового обігу термінів: «сімейна правочиноздатність» як одного із спеціальних елементів дієздатності фізичних осіб у сімейній сфері, до складу якої входить здатність особи діяти певним чином в сімейних відносинах, укладати шлюб та договори, деліктоздатність – здатність нести майнову відповідальність за наслідками вчинених дій, які стосуються сімейних правочинів; «сімейна договороздатність» як здатність фізичної особи – суб'єкта сімейних правовідносин самостійно або на певних умовах укладати договори, а також нести відповідальність за їх невиконання чи неналежне виконання. Запропоновано нотаріальну функцію консула розуміти як елемент державної функції із забезпечення прав фізичних та юридичних осіб України, які перебувають на території іноземної країни або інтереси яких стосуються об'єктів в іноземній країні, правовою допомогою, що включає й нотаріальні послуги для гарантованої реалізації ними своїх прав та виконання, покладених на них обов'язків.

У підрозділі 1.4. *«Класифікація нотаріальних проваджень, що пов'язані з сімейними відносинами»* запропоновано під нотаріальним провадженням, що здійснюється консулом, розуміти сукупність послідовно вчинюваних консулом нотаріальних процесуальних дій з метою надання певним фактам юридичної вірогідності та послідовного процесу їх оформлення. Висловлено підтримку позиції С.Я. Фурси щодо доктрини комплексного підходу до вчинення нотаріальних дій з метою об'єднання їх в один нотаріальний процес, але доведено необхідність приділення значної уваги окремим нотаріальним провадженням для виявлення та встановлення характерних особливостей окремих їх груп. Це положення в подальшому надасть можливість говорити про створення єдиного порядку їх учинення і лише після цього – про умови їх об'єднання в один нотаріальний процес.

Розділ 2 *«Процедура вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами»* присвячено дослідженню специфіки процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень щодо посвідчення окремих видів сімейних правочинів.

У підрозділі 2.1. *«Поняття за зміст процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень, що пов'язані з сімейними відносинами»* наголошується, що із сучасної юридичної практики випливає, що більшість процесів відповідає процедурі їх учинення, оскільки посвідчені консулами в нотаріальному порядку правочини майже не визнаються недійсними, а нотаріальні дії консулів не оскаржуються, тому нотаріальне провадження консула (процес) загалом збігається з процедурою його вчинення. Однак для нотаріальної науки – це лише окремий випадок, а не загальне правило, оскільки інший висновок буде суперечити природі будь-яких процесів, існування яких неможливе без постійного їх удосконалення й адаптації до реальних та конкретних взаємовідносин.

У результаті дослідження різних точок зору на проблему визначення поняття «нотаріальна процедура», зазначено, що переважну більшість науковців об'єднує виокремлення істотної її ознаки – наявність певної

послідовності дій відповідного суб'єкта. Аналіз наведених точок зору свідчить, що дослідники під нотаріальною процедурою розуміють офіційно встановлений порядок виконання окремої дії нотаріуса чи іншої повноважної особи, яка визначається окремим змістом і є складовою частиною провадження або процесу оформлення провадження. Запропоновано під «процедурою вчинення консулом нотаріальних проваджень» розуміти: 1) сукупність засобів і методів учинення консулом нотаріальних дій; 2) офіційно встановлений порядок реалізації закріплених у законодавстві правил і норм учинення консулом нотаріальних дій; 3) діяльність консула щодо вчинення нотаріальних дій, результатом якої є захист і охорона прав та інтересів громадян України за кордоном, які звертаються до консула, що може бути досягнуто в тому числі й за допомогою вчинення нотаріальних дій.

У *підрозділі 2.2. «Процедура нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору»* сформульовано авторське визначення шлюбного договору, під яким запропоновано розуміти укладений у встановленому законом порядку і нотаріально посвідчений цивільний (сімейний) правовчин, що базується на домовленості осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя щодо врегулювання майнових прав та обов'язків подружжя під час шлюбу чи на випадок його розірвання. Доведено, що і правове регулювання, і процедура нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору мають низку недоліків, зокрема: протиріччя та невідповідності у нормах чинного законодавства України в частині встановлення шлюбного віку для жінок; відсилки до норм нормативно-правових актів, предметом регулювання яких є інші види відносин; чинним законодавством України не визначений список документів, які потрібно сторонами подати консулу при нотаріальному посвідченні шлюбного договору. З урахуванням усталеної нотаріальної практики щодо посвідчення шлюбних договорів, загальних правил учинення нотаріальних дій консулами України, обґрунтовано необхідність внесення змін до законодавства України, що сприятиме більш ефективній реалізації суб'єктами відповідних відносин права укладання та нотаріального посвідчення шлюбного договору, а також якісному регулюванню досліджуваних відносин й поширенню практики їх укладання.

У *підрозділі 2.3. «Процедура нотаріального посвідчення консулом аліментних договорів»* встановлено, що невизначеними з правової точки зору є процедурні питання посвідчення консулом аліментних договорів, у яких однією зі сторін є іноземець. При посвідченні аліментного договору консулом, крім норм національного законодавства, мають враховуватись і норми іноземного права держави перебування щодо змісту такого правовчину. Тобто, насамперед, консул має враховувати законодавство держави перебування, але для тих нотаріальних дій, після вчинення яких нотаріальні акти діятимуть на території цієї країни. Встановлено, що на практиці консул обмежений у правових можливостях перевірити ту чи іншу інформацію, джерела якої знаходяться поза межами держави перебування, так само як і перевірити реальне виконання зобов'язань щодо утримання особи, яка

знаходиться за межами держави перебування. Як виняток, можна розглядати аліментні зобов'язання, що покриваються за рахунок нерухомого майна, однак у такому разі сумнівним виглядає нотаріальне посвідчення такого договору консулом, якщо майно, яке передається для зарахування аліментних зобов'язань, знаходиться поза межами держави перебування. Адже консул не може перевірити належність іноземному громадянину права власності на такий об'єкт, наявність обтяжень щодо цього майна, можливість громадян стати власниками об'єктів нерухомості, що розташовані поза межами держави перебування. Обґрунтовано, що такий договір не може бути забезпечений відповідними гарантіями вчинення виконавчого напису консулом у безспірному порядку у випадку невиконання його умов, адже, як справедливо зазначають фахівці, компетенцією щодо вирішення аліментних обов'язків у примусовому порядку в міждержавних угодах наділений лише суд.

Доведено, що нормативно встановлена процедура нотаріального посвідчення консулом аліментного договору потребує більшої визначеності. Встановлені Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України спеціальні правила охоплюють лише незначне коло питань, пов'язаних із посвідченням аліментних договорів, та у більшості не враховують їх особливості. Водночас особливості нотаріального посвідчення консулом договору про сплату аліментів на дитину мали б одержати належне відображення в процедурних аспектах діяльності консула, зокрема, щодо з'ясування відповідності змісту та умов такого договору нормам матеріального права.

У *підрозділі 2.4. «Процедура нотаріального посвідчення консулом договорів про поділ майна подружжя»* зазначено, що в контексті виконання консулом функції охорони прав та інтересів громадян України за кордоном, подружжя може звернутися до консула для посвідчення договору про поділ майна подружжя. Доведено, що консул, який має намір нотаріально посвідчити договір про поділ майна подружжя, перш за все, повинен: визначити суб'єктів договору поділу; з'ясувати наявність або відсутність шлюбного договору між подружжям; визначити об'єкти договору поділу, з'ясувати джерела і час його придбання; з'ясувати та перевірити чи погоджується подружжя з припиненням спільної сумісної власності шляхом виділення часток, що є істотною умовою цього договору, а також обов'язковим припиненням спільної власності. За загальним правилом, подружжя, а також консул, спрямовують свої сили до реального визначення цих часток, за яким визначається майно, яке переходить у власність кожного з них, в натурі; зважаючи на різницю у вартості майна, яке отримує кожен із подружжя, вирішується питання про компенсацію вартості такого майна у разі його поділу. Саме на цій, останній, стадії найбільш наочно проявляється робота консула щодо роз'яснення наслідків договору кожному його учаснику. Коли сторони вирішують питання про компенсацію або визнають поділ рівноцінним, вони через правову необізнаність та відсутність відповідного досвіду можуть не надати значення деталям оцінки майна, порядку грошових розрахунків, строкам виконання

взятих на себе зобов'язань. Якщо поділ майна істотно не врівноважений і порушує інтереси однієї зі сторін, консул зобов'язаний звернути увагу подружжя на цю обставину.

Доведено, що незважаючи на юридичне закріплення у чинному законодавстві України окремих норм щодо укладення та нотаріального посвідчення консулом договору про поділ майна подружжя, що є об'єктом спільної сумісної власності, на практиці існують певні проблеми щодо реалізації цих норм, що зумовлює необхідність внесення відповідних змін до чинного законодавства України. У зв'язку з цим, у підрозділі запропоновано внести зміни до Закону України «Про нотаріат» та Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України з метою вдосконалення процедури нотаріального посвідчення консулом договорів про поділ майна подружжя.

У *підрозділі 2.5. «Процедура нотаріального посвідчення консулом заповіту подружжя»* зазначено, що із прийняттям ЦК України в регулюванні майнових відносин громадян на випадок смерті з'явився новий правовий інститут – заповіт подружжя. Такий крок обумовлений не виключною новизною цього інституту в світовій практиці, а, навпаки, запозиченням його з цивільного законодавства інших держав, зокрема, інститут спільного заповіту є поширеною практикою в спадковому праві європейських країн. Введення такого правового інституту до цивільного законодавства України не отримало належної реалізації. На сьогоднішній день кількість заповітів подружжя у нотаріальній практиці вкрай мала. Така ситуація зумовлена тим, що законодавство, яке регулює посвідчення даного виду заповіту, є неконкретним та поверховим, а, отже, потребує вдосконалення.

Обґрунтовано, що введення до ЦК України правового інституту заповіту подружжя є прогресивним кроком, однак на сьогоднішній день спірність та неузгодженість на законодавчому рівні втілення в юридичну практику такого виду заповіту не дає можливості консулам належним чином захистити волевиявлення кожного із подружжя та попередити небажані наслідки цього правочину в майбутньому. Для врегулювання спірних та неузгоджених питань щодо правового регулювання процедури посвідчення консулом заповіту подружжя запропоновано внесення змін до частини другої статті 56 Закону України «Про нотаріат», статті 1243 «Заповіт подружжя» ЦК України, підпункту 3.8.16 Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах. Належне врегулювання на законодавчому рівні процедури посвідчення консулом заповіту подружжя дозволить суттєво збільшити їх кількість у нотаріальній та консульській практиці, яка на сьогоднішній день є незначною.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження виявлено проблеми в захисті прав громадян України, які перебувають за кордоном, оскільки діяльність консулів має підпорядковуватися не тільки законодавству України, міжнародним

договорам, а й враховувати положення законодавства країни перебування, отже, в сімейних договорах з іноземним елементом може відбуватися синтез нормативних вимог, що може і має відобразитися на специфіці складання умов таких договорів, зокрема, шлюбних. Таке положення визначає необхідність узагальнення відповідного досвіду, зокрема, по країнах, об'єднаних в групи за близьким за змістом законодавством, спеціального відбору і підготовки кандидатів на посаду консулів, удосконалення законодавства і практики діяльності консулів, що відображено у таких висновках.

1. Завданням консула при вчиненні нотаріальних проваджень, пов'язаних з сімейними правовідносинами, є, зокрема, при консультуванні – надання суб'єктам цих правовідносин рекомендацій щодо вибору оптимального способу реалізації ними власних прав та виконання обов'язків, що вимагає від консула наявності кваліфікації в галузі права, а також вчинення, відповідно до вимог законодавства, того нотаріального провадження, про яке просять особи.

2. Розходження у базовій термінології між СК України та ЦК України необхідно усунути за рахунок широкого застосування у СК України терміну «правочин». Щодо посвідчуваних консулами правочинів, то акцент слід зробити на процедурі їх нотаріального посвідчення, що дає підстави говорити про їх вчинення за вільним та свідомим волевиявленням.

3. В окремих консульських конвенціях мають місце не зовсім виправдані обмеження повноважень консульських установ за суб'єктним принципом, який зводиться до складання, реєстрації або засвідчення угоди, що укладаються між громадянами акредитуєної держави і засвідчення односторонніх угод (зокрема, ст. 29 Консульської конвенції між Україною та республікою Польща). Таке обмеження можна виправдати лише у випадках, коли така угода суперечить законодавству держави перебування і діятиме на її території, але в інших питаннях українська консульська установа і громадяни України будуть обмежені в праві нотаріально посвідчувати угоди з громадянами третіх країн і коли нотаріальний акт буде діяти на території України.

4. Порядок учинення нотаріальних дій консулом визначається законодавством України про нотаріат, а також положеннями Віденської конвенції, дво- та багатосторонніми міжнародними договорами, а також Консульським статутом, Положенням про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах та іншими нормативно-правовими актами України. З урахуванням положень Віденської конвенції про консульські зносини необхідно приділяти більше уваги у міжнародних договорах саме функціям консулів щодо вчинення нотаріальних проваджень, оскільки з проаналізованих консульських конвенцій, укладених Україною, не можна зробити висновку про перелік учинюваних на території країни перебування нотаріальних дій та особливості їх здійснення.

5. У науці консульські договори поділяються на два види: з країнами, у яких існує нотаріат, тоді процедура вчинення консулом нотаріальних дій має здійснюватися відповідно до положень законодавства про нотаріат обох країн; з країнами, у яких нотаріат не передбачений або не розвинений

і не регламентується законодавством, тоді відповідні нотаріальні функції консула мають бути чітко узгоджені між державами у договорах. При кваліфікації консульських договорів вважається доцільним виділяти й країни з характерними особливостями врегулювання сімейних відносин, де рівність прав чоловіка і дружини не передбачена не тільки законодавством, а й традиціями у суспільних відносинах.

6. З огляду на розвиток нотаріату, в державах, у яких існує нотаріат, процедура вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами, має здійснюватися відповідно до положень законодавства про нотаріат обох країн, а в державах, у яких нотаріат не передбачений або не розвинений і не регламентується законодавством, відповідні нотаріальні провадження мають бути чітко узгоджені у договорах між державами.

7. Нотаріальні акти, посвідчені консулом, діятимуть без легалізації лише в приймаючій країні та в Україні, а компетентні органи інших країн такі акти не приймуть без відповідної легалізації. Нотаріальні ж провадження, вчинювані консулами України, потребують подальшого дослідження з метою їх деталізації. Заслугує на підтримку концепція поділу нотаріальних актів за територією їх дії, згідно з якою основні нотаріальні акти, посвідчені консулом, можуть бути класифіковані за територіальною ознакою: які діють в Україні; на території певної зарубіжної країни або сукупності держав, зокрема, об'єднаних у ЄС; за кордоном без обмеження території дії певною країною; на території України та за кордоном.

8. Правове регулювання та процедура нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору мають низку недоліків, зокрема: протиріччя та невідповідності у нормах чинного законодавства України в частині встановлення шлюбного віку для жінок; відсилки до норм нормативно-правових актів, предметом регулювання яких є інші види відносин; чинним законодавством України не визначений список документів, які потрібно сторонам подати консулу при нотаріальному посвідченні шлюбного договору. Ці проблемні аспекти істотно актуалізуються у шлюбних договорах з іноземним елементом.

9. З урахуванням усталеної нотаріальної практики щодо посвідчення шлюбних договорів, загальних правил учинення нотаріальних дій консулами України існує необхідність внесення обґрунтованих змін до законодавства України, що сприятиме більш ефективній реалізації суб'єктами відповідних відносин права укладання та нотаріального посвідчення шлюбного договору, а також якісному регулюванню досліджуваних відносин й поширенню практики їх укладання. Потребує подальшого розвитку наукова думка про те, що шлюбний договір є правочином, який тісно пов'язаний з особою, яка його укладає. У зв'язку з цим, шлюбний договір слід розглядати як юридичний документ, який має бути підписаний лише нареченими або подружжям та не може укладатися через представника.

10. Незважаючи на юридичне закріплення в чинному законодавстві України низки норм щодо укладення та нотаріального посвідчення консулом договору про поділ майна подружжя, що є об'єктом спільної сумісної власності, на практиці існують проблеми щодо реалізації цих норм, що зумовлює необхідність внесення відповідних змін до законодавства. Дістала подальшого розвитку наукова концепція щодо можливості нотаріального посвідчення консулом договорів, у тому числі й про поділ майна подружжя за місцезнаходженням (місцем реєстрації) цього майна або за місцезнаходженням (місцем реєстрації) однієї зі сторін відповідного правочину, а також пропозиція щодо посвідчення консулом попереднього договору, а основного договору – на території України.

11. Включення до ЦК України правового інституту заповіту подружжя є прогресивним кроком, однак на сьогоднішній день спірність та неузгодженість на законодавчому рівні його положень, проблеми застосування в юридичній практиці не дають можливості консулам рекомендувати його подружжю, оскільки в ньому неможливо належним чином захистити волевиявлення кожного з подружжя та попередити небажані наслідки цього правочину в майбутньому. Для врегулювання спірних та неузгоджених питань щодо правового регулювання посвідчення консулом спільного заповіту подружжя запропоновано внесення змін до статті 56 Закону України «Про нотаріат», статті 1243 «Заповіт подружжя» ЦК України, підпункту 3.8.16 Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах. Належне врегулювання на законодавчому рівні такого правового інституту, як спільний заповіт подружжя, суттєво збільшить їх кількість у нотаріальній та консульській практиці, яка на сьогоднішній день є незначною.

12. З метою вдосконалення чинного законодавства України, що регламентує процедуру вчинення консулом нотаріальних дій, які пов'язані з сімейними відносинами, запропоновано: внести зміни та доповнення до статті 44 Указу Президента України «Про Консульський статут України», до абзацу 7 підпункту 3.1.3 пункту 3.1, підпункту 3.2.7 пункту 3.2, підпункту 3.7.1 пункту 3.7, підпункту 3.8.16 пункту 3.8, підпункту 3.20.1 пункту 3.20 Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України; доповнити пункт 3.1. «Основні правила посвідчення правочинів» Розділу 3 «Правила вчинення окремих видів нотаріальних дій» Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України підпунктами 3.1.12 – 3.1.17, в яких унормувати процедуру нотаріального посвідчення консулом договору про поділ майна подружжя; з пункту 1 частини першої статті 38 Закону України «Про нотаріат» виключити застереження про неможливість посвідчення договорів про відчуження нерухомого майна, яке знаходиться в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Чекіта В.Г. Правові засади вчинення нотаріальних дій консулом / В.Г. Чекіта // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: зб. наукових праць. – 2017. – № 1. – С. 157-162.

2. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом аліментних договорів /В.Г. Чекіта // Часопис Київського університету права: український науково-теоретичний часопис / Київський ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корещького НАН України; голов. ред.: Шемшученко Ю.С.; редкол.: Андрійко О.Ф., Батанов О.В., Горбатенко В.П. [та ін.]. – Київ, 2017. – № 1. – С. 223-230.

3. Чекіта В.Г. Проблеми процедури нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору / В.Г. Чекіта //Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – № 43. – Т. 3. – С. 149-152.

4. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом заповіту подружжя / В.Г. Чекіта // Журнал східноєвропейського права. – 2018. – № 6. – С. 118-127. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору // В.Г. Чекіта // Юридичний науковий електронний журнал. – 2018. – № 3. – С. 88-96.

5. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального удостоверення консулом договорів о разделе имущества супругов // Журнал «Legea si Viata». – 2018. – №6. – С. 114-118.

6. Чекіта В.Г. Правові засади вчинення нотаріальних дій консулом / В.Г. Чекіта // Вплив глобалізації на соціально-економічний розвиток / Матеріали науково-практичної конференції, Чернівці, 15-16 грудня 2016 р. – Т.4. – Київ: Науково-видавничий центр «Лабораторія думки», 2016. – С. 7-9.

7. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом аліментних договорів В.Г. Чекіта // Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 16-17 червня 2017 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив» 2017. – С. 71-74.

8. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом шлюбного договору / В.Г. Чекіта // Сучасні проблеми розвитку державності та напрями їх вирішення через призму правотворчої діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 18-19 травня 2018 року). – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. – С. 73-75.

9. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом договорів про поділ майна подружжя / В.Г. Чекіта // Сучасний вимір держави і права: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18-19 травня 2018 р. – Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. – Ч. 1. – С. 78-82.

10. Чекіта В.Г. Процедура нотаріального посвідчення консулом заповіту подружжя/В.Г. Чекіта//Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 травня 2018 року. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. – Ч. 1. – С. 97-101.

АНОТАЦІЯ

Чекіта В.Г. Вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.

Дисертацію присвячено дослідженню правової регламентації вчинення консулом нотаріальних дій, що пов'язані з сімейними відносинами. У роботі шляхом узагальнення досвіду, накопиченого консульськими установами України, досліджено сучасний стан чинного законодавства України, що регламентує як організаційно-правові, так й процесуальні аспекти вчинення консулами нотаріальних дій з метою охорони та захисту прав громадян України та юридичних осіб, які знаходяться за кордоном; розкрито особливості процедури вчинення консулом нотаріальних проваджень, що пов'язані з сімейними відносинами, обґрунтовано пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства щодо вчинення консулом нотаріальних проваджень.

У роботі проаналізовано повноваження консула, особливості його діяльності в світлі міжнародних договорів, законодавства акредитуючої країни та держави перебування консула. Багато уваги приділено уточненню і конкретизації процедури діяльності консула, особливостям посвідчення найбільш важливих нотаріальних проваджень. Розглянуто теоретичні підходи до нотаріальної діяльності консула, проаналізовані джерела правового регулювання нотаріальної діяльності консула. Досліджено процедури нотаріального посвідчення консулом договорів про поділ майна подружжя як інструменту правового регулювання відповідних сімейних відносин, визначено особливості його складання, процедури нотаріального посвідчення консулом.

Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення теорії нотаріального процесу, законодавства, що регламентує діяльність консула з учинення нотаріальних дій щодо посвідчення сімейних правочинів.

Ключові слова: консул, нотаріальна дія, процедура нотаріального посвідчення, нотаріальне провадження, сімейні правовідносини, аліментний договір, договір про поділ майна подружжя, шлюбний договір, заповіт подружжя.

АННОТАЦИЯ

Чекита В.Г. Совершение консулом нотариальных действий, связанных с семейными отношениями. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2018. Диссертация посвящена исследованию правовой регламентации совершения консулом нотариальных действий, связанных с семейными отношениями. В работе путем обобщения опыта, накопленного консульскими учреждениями Украины, исследовано современное состояние действующего законодательства Украины, регламентирующего как организационно-правовые, так и процессуальные аспекты совершения консулами нотариальных действий с целью охраны и защиты прав граждан Украины и юридических лиц, находящихся за рубежом; раскрыты особенности процедуры совершения консулом нотариальных производств, связанных с семейными отношениями, обоснованы предложения, направленные на совершенствование законодательства в отношении совершения консулом нотариальных производств.

В работе проанализированы полномочия консула, особенности его деятельности в свете международных договоров, законодательства представляемого государства и государства пребывания консула. Много внимания уделено уточнению и конкретизации процедуры деятельности консула, особенностям удостоверения наиболее важных нотариальных производств. Рассмотрены теоретические подходы к нотариальной деятельности консула, проанализированы источники правового регулирования нотариальной деятельности консула. Автором рассмотрены процедуры нотариального удостоверения консулом договоров о разделе имущества супругов как инструмента правового регулирования соответствующих семейных правоотношений, определены особенности его составления, процедуры нотариального удостоверения консулом.

Сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию теории нотариального процесса, законодательства, регламентирующего деятельность консула по совершению нотариальных действий в отношении удостоверения семейных сделок.

Ключевые слова: консул, нотариальное действие, процедура нотариального удостоверения, нотариальное производство, семейные правоотношения, алиментный договор, договор о разделе имущества супругов, брачный договор, завещание супругов.

SUMMARY

Chekita V.G. Assignment by the consul of notarial acts related to family relations. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.03 «Civil Law and Civil Procedure; family law; international private law» (081 – Law). – National University «Odesa Law Academy», Odesa, 2018.

The dissertation is one of the first in the national science of the notary process of special complex research of theoretical and practical problems of the procedure of making the notary activities related to family relations to the Consul.

In this work, by summarizing the experience gained by the consular institutions of Ukraine, the current state of the current legislation of Ukraine is examined, which regulates both organizational and legal aspects as well as procedural aspects of the consular officers' work of notarial acts in order to protect and protect the rights of citizens of Ukraine and legal entities who are abroad; The peculiarities of the procedure for making the consular service of notarial proceedings related to family relations are revealed, the proposals aimed at improving the legislation concerning the Consul of the Notary Proceedings are substantiated.

The powers of the consul, peculiarities of his activity in the light of international treaties, legislation of the accrediting country and the consulate state are analyzed. Much attention is paid to the clarification and specification of the procedure of the consul, especially the certification of the most important notarial proceedings. The theoretical approaches to the consulate's notarial activity are considered, sources of legal regulation of the consular's notarial activity are analyzed. The procedure of notarial certification by the consul of agreements on the division of property of the spouses as an instrument of legal regulation of the relevant family relations is explored, features of its drafting, procedure of notary certification by the consul are determined.

The dissertation proposes to determine the notarial function of the consul as an element of the state function for ensuring the rights of individuals and legal entities of Ukraine who are in the territory of a foreign country or whose interests relate to objects in a foreign country, legal assistance, which includes notarial services for the guaranteed realization of their own rights and fulfillment of duties assigned to them.

In the dissertation, in order to eliminate the terminological shortcomings of the current legislation of Ukraine, the activities of consuls in the course of committing notarial acts in the sphere of family relations are understood to mean fixing in the treaties and other notarial acts the free and informed wills of the family members, corresponding to their internal will and aimed at the emergence, change or termination of personal non-property and / or property rights and responsibilities in the family sphere; under family law, to understand the actions of individuals related to family law status (spouses, parents and children, other family members and relatives, etc.) which, in addition to the circumstances listed, include the exercise of rights and duties, self-defense of family rights, treatment to court and so on.

The necessity of creating a state program for generalization and analysis of problem issues related to family relations with a foreign element is proved. In order to specify such relations in the treaties and to determine the permissible conditions of a marriage contract, the concept of “moral principles of Ukrainian society” should

be disclosed, as well as the judicial practice in foreign countries where the rights of citizens of Ukraine represented or ensure the representation of their interests were consuls.

The notion of “notarial proceedings carried out by the consul” is formulated as a set of consecutive notarial procedural actions carried out by the consul to provide certain facts of legal certainty and their proper execution. Concerning the activities of the Consul in the commission of notarial acts, the emphasis should be on its specific features, which are reduced to the fact that when the consuls explained their rights and responsibilities, the warning of the consequences of the notarial acts being performed in order to prevent legal ignorance to be used at his own expense, explanations should be provided on the application of notarial acts both on the territory of Ukraine and, in certain cases, in the territory of a foreign country and / or the commonwealth of European countries.

In the dissertation, the following is proposed as a “procedure for making the consular officer of notarial proceedings”: 1) a set of means and methods of carrying out the notary’s duties, which must be in accordance with his powers in a particular country of residence, and comply with the provisions of the legislation of Ukraine, a foreign country and the conditions of international agreements; 2) the officially established procedure for the implementation of the rules and norms of the Consular Notary’s activities, fixed in the legislation of Ukraine; 3) the activities of the consul in relation to the performance of notarial acts, the result of which should be the protection and protection of the rights and interests of individuals and legal entities of Ukraine abroad, who apply to the consul for the performance of notarial acts.

It is established that from a legal point of view, procedural issues of the consulate’s certification of alimony contracts, in which one of the parties is a foreigner, is established. When certifying the alimony contract, the consul, in addition to the norms of national law, should also take into account the rules of the foreign law of the host State regarding the content of such an agreement. Normatively established procedure for the notarial certification by the consul of the alumni contract requires more certainty. Established by the Regulation on the procedure for the performance of notarial acts in diplomatic missions and consular offices of Ukraine, special rules cover only a small number of issues related to the certification of alimony contracts, and in most cases do not take into account their features. At the same time, the features of the notarial certificate by the consul of the agreement on payment of child support should be properly reflected in the procedural aspects of the consul’s activities, in particular, in order to find out the compliance of the content and terms of such agreement with the substantive law of Ukraine and a foreign country.

Scientifically substantiated proposals on improving the theory of the notarial process, the legislation regulating the activities of the consul on the performance of notarial acts regarding the certification of family affairs, are formulated.

Key words: consul, notarial act, notarial procedure, notarial proceedings, family relations, alimony contract, agreement on the division of property of spouses, marriage contract, wills of spouses.

Підписано до друку 05.09.2018 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1809-2а.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.